

Predgovor

Sveučilište u Zadru je, potaknuto idejom Nenada Marčine, predsjednika Društva prijatelja Dugog otoka i Zverinca, u suradnji s tom udrugom obilježilo 100. obljetnicu smrti Petra Lorinija (Sali, 30. travnja 1850. – Beograd, 17. srpnja 1921.) organizacijom znanstvenog kolokvija koji je održan 16. srpnja 2021. godine. Možda se može postaviti pitanje zbog čega je 100 godina nakon Lorinijeve smrti potrebno dati *hommage* tom čovjeku i to učiniti znanstvenim kolokvijem, a zatim i posebnom publikacijom? Različiti su načini vrednovanja nečijih ostvarenja, posebno kada ona nadilaze lokalne i regionalne okvire. Lorini je zasigurno među onim osobama koje imaju nacionalni značaj. Riječ je o jednom od najistaknutijih učitelja i pedagoških pisaca u Dalmaciji te o vrhunskom stručnjaku za morsko ribarstvo na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Rodom iz Sali na Dugom otoku, a životom i djelovanjem povezan s mnogim hrvatskim i drugim gradovima i selima na jadranskoj obali od Trsta do Kotora, Petar Lorini bio je uronjen u samu esenciju društveno-gospodarskog sustava toga dijela Sredozemlja. Uzorno je živio svoj učiteljski poziv zahvaćajući u njegove gravitacijske sfere dvije osnovne ekonomske aktivnosti najvećeg dijela stanovništva hrvatske obale i otoka – poljoprivredu i, posebno, ribarstvo. S pozicije prvoga nadzornika za ribarstvo za Dalmaciju, Istru, Trst i Goričko primorje pri Pomorskoj vladi u Trstu vješto je i sustavno povezivao strateške smjernice razvoja ribarstva s njihovom operacionalizacijom, nikada ne izostavljajući iz motrišta visoko rangiranoga austrougarskog činovnika „običnog“ i „malog“ čovjeka – ribara i težaka. Njegovi znanstveni i stručni uvidi temeljili su se na proučavanju tadašnje relevantne literature, posebno one objavljene na talijanskom i francuskom jeziku, ali i na empiriji – vlastitim spoznajama koje je stjecao još kao dječak, a zatim i u zreloj dobi među saljskim ribarima, a od 1897. surađujući s ribarima cijeloga istočnog Jadrana koji se tada nalazio u sastavu Austro-Ugarske Monarhije.

Petar Lorini je osjećao bilo i potrebe hrvatskog naroda, posve se dajući za opće dobro na svim onim poljima gdje je mogao konkretno pridonijeti, naravno, najviše na polju obrazovanja i ribarstva, zatumljujući pritom osobne probitke i ne podlažući se partikularnim interesima pojedinaca i moćnih grupacija. U tom nam je pogledu i danas uzor. Obitelji Lorini i Basioli iz kojih je potekao, poput nekih drugih saljskih obitelji (Armanini, Guerini, Petricioli, Piasevoli i dr.) podrijetlom su iz Italije. Međutim, oni su se brzo asimilirali s hrvatskim

sumještanima koje su obogatili mnogim inovacijama na polju poljoprivrede, ribarstva i obrtništva. Salima, Zadru i Hrvatskoj su dali nemjerljiv doprinos i na mnogim drugim društveno-gospodarskim područjima, između ostaloga i u kulturi i znanosti.

Lorini je domovini služio na mnoge načine. Nije se razmetao velikim riječima, prigodno upućenim sladunjavim frazama, već je djelovao. U svojim je rodnim Salima, nedugo nakon namještenja za pučkog učitelja, uveo nastavu na hrvatskom jeziku 1873. godine. Stoga je s pravom u prigodi 100. obljetnice tog događaja osnovna škola u Salima imenovana po njemu. U rodnom je mjestu Lorini svaki svoj trenutak, a izgleda da ih nije bilo slobodnih, posvetio svojem zanimanju, štoviše svojem pozivu. Po(d)učavao je sve generacije Saljana, od temeljnog opismenjavanja do upoznavanja s aktualnim društvenim i gospodarskim prilikama u svijetu i u domovini. Saljani su to znali cijeniti. Njegovo kumče Šime Grandov zapisao je kako su ga svi njegovi sumješteni ispratili sa saljske rive u Zadar kamo je otputovao jer je bio premještan za nastavnika na Preparandiji (Učiteljskoj školi) u Arbanasima.

Lorinijeva su ostvarenja i danas aktualna, unatoč posve drugačijem državno-pravnom poretku i gospodarskom sustavu te strelovitom napretku tehnologije i etabliranju ekologije. Uputio je na važnost znanstvenog istraživanja ribarstva i važnost podučavanja ribara obilježjima morske biologije i ekologije, upotrebi ribolovnih tehnika i alata, preradi ribe, osmišljavanju združivanja malih ribara i programa financiranja ribolova te socijalne skrbi o starijim ribarima te potrebi održivog upravljanja ograničenim bogatstvima mora, što je, poznavajući neumjerenost mnogih sudionika u morskom ribarstvu, moguće postići preciznom regulacijom ribolova zakonskim i podzakonskim zabranama i nadzorom provedbe tih akata. Posebno su dragocjene njegove vizionarske ideje o važnosti akvakulture. Lorini je tako poput svjetionika trasirao „navigaciju“ hrvatskoga morskog ribarstva, upućujući na pravi put i upozoravajući na opasnosti. Međutim, mnogi problemi na koje je Lorini upozoravao nisu riješeni ni danas, štoviše, mnogi su samo produbljeni, posebno u pogledu bezobzirnoga crpljenja prirodnih resursa Jadranskog mora.

Uzimajući u obzir potrebu osmišljavanja održivog i pametnog upravljanja prirodnim bogatstvima, smatrali smo prikladnim i potrebnim komemorirati najvažnija Lorinijeva postignuća kao podsjetnik na ono što je bilo, kao pregled onoga što jest i kao pogled prema onomu što će možda biti u hrvatskom morskom ribarstvu.

Reminiscencija i svrhovit suvremeni uvid u Lorinijeva ostvarenja umnogome olakšavaju dosadašnje evaluacije njegovih doprinosa na polju pedagogije te na polju morskog ribarstva. Prvi leksikografski zapis o Loriniju objavljen je u publikaciji *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925. do 1925.* Već samo uvrštavanje nekoliko redaka o Loriniju u tom djelu dovoljno govori o tome kako se na toga znamenitog Saljanina gledalo nedugo poslije njegove smrti. Taj kraći tekst napisao je Ante Cividini (1925., 164). Lorinijeva su ostvarenja na području morskog ribarstva vrlo rano imala zapažen odjek. Uz ostalo, na Lorinija se kao na vodeći autoritet referirao nadučitelj Vinko Belamarić koji je u Šibeniku 1909. objavio poučno djelo *Priručnik za ribare, ljubitelje ribarstva i ribarskog obrta.*

Cjelovit životopis s osobnim uvidima u djelovanje Petra Lorinija i njegovu recepciju među Saljanima dao je saljski kroničar Šime Grandov, najprije rukopisom koji se čuva u Državnom arhivu u Zadru (1950.), a zatim i člankom objavljenim u *Zadarskoj smotri* (1956.). Isti je autor napisao i kraći tekst o Lorinijevom patentu – plivarici za lov na malu plavu ribu koja se kolokvijalno nazivala *mriža Lorini* (1960.). Nevenka Božanić-Bezić (1972.) dala je prikaz prvoga tečaja pomorskog ribarstva za pučke učitelje koji je Lorini održao u Komiži, tadašnjem srcu hrvatskoga ribarstva, 1897. godine.

U prigodi 100. obljetnice uvođenja nastave na hrvatskom jeziku u saljskoj pučkoj školi toj je školi dano ime Osnovna škola Petra Lorinija, ispred nje je postavljeno Lorinijevo brončano poprsje koje je izradio akademski kipar Ante Orlić, rodom Saljanin, a objavljeno je i nekoliko tekstova o Loriniju. Među njima se ističu članci dvojice Saljana – Josipa Basiolija (1973.) koji je među znanstvenicima možda najneposredniji Lorinijev baštinik, i Ćirila Petešića (1973.). Njihovi su tekstovi, uzastopno objavljeni u časopisu *Morsko ribarstvo*, cjeloviti biografski pregledi s naglaskom na Lorinijeve doprinose ribarstvu. J. Basioli napisao je i radove u kojima je razmotrio Lorinijeva nastojanja da se talijanskim ribarima ne dopusti ribolov u neposrednoj blizini hrvatske obale, što je bio predmet pregovora između Kraljevine SHS i Kraljevine Italije. Lorinijevo protivljenje zahtjevima talijanskih pregovarača čak je nakratko zaustavilo pregovore. Oni su konačno zaključeni potpisivanjem tzv. Brijunske konvencije o ribolovu koja je bila nepovoljnija od onoga što je predlagao Lorini (Basioli, 1973b, Basioli, 1973c). O toj je temi kasnije izvrstan članak napisala i S. Reiter (2015.). Ć. Petešić je, uz Š. Grandova, napisao najcjelovitiji Lorinijev životopis (1973a), a k tome je više kraćih tekstova o Loriniju objavio u četiri broja *Školskih novina* (1973.b-e). Tim radovima vrijednu i važnu nadopunu dao je Mate Zaninović ističući Lorinijev pedagoški rad (1979.).

O doprinosu Petra Lorinija razvoju hrvatskog morskog ribarstva pisali su Perica Cetinić (1979.), Šime Županović (1995., II) te Perica Cetinić i Alen Soldo (2000.). Ti su morski, odnosno ribarstveni biolozi i biotehnolozi s Instituta za oceanografiju i ribarstvo (IOR) u Splitu hvalevrijedan dio plejade vrhunskih znanstvenika te ustanove koja je osnovana u Splitu upravo na Lorinijev poticaj. Štoviše, Š. Županović je metode i iskustva hrvatske ribarstvene biologije pronio širom svijeta kao stručnjak Organizacije za hranu i poljoprivredu (FAO) pri Ujedinjenim narodima. Znakovite su njegove riječi o Loriniju: „Smrću P. Lorinija u srpnju 1921. godine naše ribarstvo izgubilo je svog oca“ (Županović, 1995., II, 26, bilješka 46a). Potrebno je istaknuti da je IOR postao svojevrsna matica koja je potakla ili pomogla osnivanje drugih hrvatskih znanstvenih jezgri koje se bave ribarstvom. Uz promjene imena i organizacijskih struktura to su danas Sveučilišni odjel za studije mora Sveučilišta u Splitu i Institut za more i priobalje Sveučilišta u Dubrovniku. Baštinici su Lorinijevih ideja i znanstvenici s Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru, Centra za istraživanje mora Instituta Ruđer Bošković u Rovinju i Katedre za biologiju mora Fakulteta prirodnih znanosti Sveučilišta u Puli.

Mjesni saljski kroničar Mauricij Frka-Petešić napisao je pregledan životopis o Petru Loriniju u prigodi 100. obljetnice njegove smrti u Beogradu u kojem se zatekao braneći interese nove južnoslavenske državne tvorevine od posezanja Italije u pogledu ostvarivanja prava na ribolov u hrvatskom akvatoriju. Tekst M. Frke-Petešića dostupan je na mrežnim stranicama Općine Sali (2021.).

Saljaninu Božidaru Finki, akademiku, ide najveći dio zahvala na organizaciji pretiska Lorinijeve najvažnije publikacije – knjige *Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora* izvorno objavljene 1903. Pretisak je organiziran 1995. u prigodi proslave 1000. obljetnice arhivskog spomena ribolova u zadarskom akvatoriju, preciznije u uvalama Telašćica na Dugom otoku i Molašćica na Molatu. B. Finka napisao je pogovor tom pretisku, a zatim i prigodni tekst u zborniku radova *Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata* koji je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti objavila 1997. Pretisak Lorinijeva djela više nije dostupan u knjižarama i antikvarijatima što dovoljno svjedoči o važnosti i želji za posjedovanjem te knjige. Stoga je izrazito vrijedno što je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu u sklopu programa *Digitalna NSK* digitalizirala Lorinijev izvornik iz 1903. i mrežno ga objavila te tako učinila neograničeno dostupnim. Mrežno su dostupne i kraće enciklopedijske natuknice o Loriniju u *Hrvatskoj enciklopediji*

i *Hrvatskoj tehničkoj enciklopediji* koje je objavio Leksikografski zavod Miroslav Krleža u Zagrebu. Isti je nakladnik objavio i opsežniju mrežno dostupnu enciklopedijsku natuknicu o Petru Loriniju u *Hrvatskom biografskom leksikonu* koji su priredili Ćiril Petešić, Mate Zaninović i Redakcija (2017. –2021.).

Svako proučavanje Lorinijeva djela nezaobilazno uključuje arhivsko gradivo koje je pohranjeno u Osobnom fondu Petra Lorinija, 1861. – 1950. koji se nalazi u Državnom arhivu u Zadru (HR-DAZD-370). Korištenje tog fonda olakšano je arhivističkim obavijesnim pomagalom koje je priredila Dubravka Kolić (2009.) i koje je dostupno na mrežnim stranicama Državnog arhiva u Zadru. Uz to arhivsko gradivo potrebno je spomenuti i građu koju u Salima danas čuva Dinko Basioli, po majčinoj strani potomak obitelji Piasevoli koja je naslijedila Lorinijeve nekretnine i pokretnine u Salima. Dio tih predmeta je uz odobrenje vlasnika fotografiran i objavljen u ovoj knjizi.

Prigodom obilježavanja 90 godina od objavljivanja Lorinijeve knjige *Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora* znanstvenici koji se bave istraživanjem hrvatskoga morskog ribarstva okupili su se u Salima 1994. godine na savjetovanju *Hrvatsko morsko ribarstvo – stanje i prijedlozi mjera za unapređenje* i tom su prilikom progovorili o potencijalima ali i problemima s kojima se suočava ta važna gospodarska djelatnost. Kao rezultat tog savjetovanja nije objavljena posebna publikacija već su pojedini radovi objavljeni u znanstvenoj periodici.

Uvažavajući sva spomenuta istraživanja Lorinijeva opusa i na temelju arhivskoga gradiva tim znanstvenika priredio je tekstove koji daju ocjenu tog velikana kroz motrište današnjega naraštaja. Sveučilište u Zadru, koje sustavno proučava maritimnu kulturnu baštinu, ovom prigodnom knjižicom odaje spomen Loriniju, a preko njega svim hrvatskim ribarima, znanstvenicima koji se bave ribarstvom i svima onima koji tu djelatnost, štoviše *genre de vie*, potiču, podržavaju i proučavaju kao kompleksan fenomen koji je jedan od tvorbenih elemenata hrvatskoga mediteranskog identiteta.

Urednik
Josip Faričić

Arhivska građa o Petru Loriniju

HR-DAZD-370 Državni arhiv u Zadru,
Osobni fond Petra Lorinija, 1861. –
1950., Kutija 1, Sign. 1-88

Bibliografija radova o Petru Loriniju

Basioli, J. (1973.): Petar Lorini i Brionska konvencija o ribolovu, *Morsko ribarstvo*, 25 (2), 79-83.

Basioli, J. (1973.): Petar Lorini i njegovo djelo, *Morsko ribarstvo*, 25 (1), 1-3.

Basioli, J. (1973.): Ribari Italije na našem moru, *Pomorski zbornik*, 11, 121-145.

Božanić-Bezić, N. (1972.): Prvi tečaj pomorskog ribarstva za pučke učitelje, *Školski vjesnik*, 21 (2), 155-159.

Cetinić, P. (1997.): Doprinos Petra Lorinija razvoju hrvatskog morskog ribarstva, u: *Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata*, ur. Božidar Finka, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Odbor za obilježavanje Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata i Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu, Zagreb, 309-317.

Cetinić, P., Soldo, A. (2000.): Petar Lorini – utemeljitelj suvremenog ribarstva u istočnom Jadranu, *Annales – anali za istrske in mediteranske študije. Series historia naturalis*, 10 (19), 115-120.

Cividini, A. (1925.): Lorini, Petar, u: *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925. do 1925.*, ur. E. Laszowski, Odbor za izdanje knjige *Znameniti i zaslužni Hrvati 925. – 1925*, Zagreb, 164.

Finka, B. (1997.): Javno predstavljanje pretiska knjige Petar Lorini: Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora, u: *Tisuću godina prvog*

spomena ribarstva u Hrvata, ur. Božidar Finka, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Odbor za obilježavanje Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata i Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu, Zagreb, 345-348.

Grandov, Š. (1960.): Mriža Lorini – prilog historiji plivarice i historiografiji Petra Lorinija, *Morsko ribarstvo*, 12 (10), 158-159.

Grandov, Š. (1956.): Petar Lorini, *Zadarska revija*, 5 (1), 49-52.

Kolić, D. (2009.): *HR-DAZD-370 Petar Lorini, učitelj i stručnjak za ribarstvo, 1861. – 1950.*, Sumarni inventar, Državni arhiv u Zadru.

Petešić, Č. (1973.): Petar Lorini i ribarstvo, *Morsko ribarstvo*, 25 (3), 126-131.

Petešić, Č. (1973.): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (20), 15.

Petešić, Č. (1973.): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (21), 16.

Petešić, Č. (1973.): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (22), 16.

Petešić, Č. (1973.): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (23), 16.

Reiter, S. (2015.). Ribolovno razgraničenje između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevine Italije kroz prizmu Brijunske konvencije o ribolovu iz 1921. godine, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 57, 297-316.

Zaninović, M. (1979.): Petar Lorini (1850 – 1921), *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio društvenih znanosti*, 18 (8), 241-252.

Županović, Š. (1995.): *Hrvati i more – Od koga Hrvati naučiše ribarstvo i ribarsku terminologiju, Knjiga druga: Ribarstvo*, AGM i Udruga Vila Velebita – Split, Zagreb.

Ribarski alati: lijevo – vrša (Lorini, 1903., 104); desno – osti (Lorini, 1903., 109)

Petar Lorini u nadzorničkoj uniformi (Ć. Petešić, 1973., 128)

Dijelovi svečane uniforme P. Lorinija (Obiteljska zbirka D. Basioli, Sali)

PETAR LORINI – EDUCATOR AND FOUNDER OF MODERN CROATIAN SEA FISHERIES

Foreword

Inspired by the idea of Mr. Nenad Marčina, the president of the Society of Friends of Dugi otok and Zverinac, the University of Zadar decided to join forces with this society to commemorate the 100th anniversary of the death of Petar Lorini (Sali, 30 April 1850 - Belgrade, 17 July 1921) with a colloquium held on 16 July 2021. This perhaps merits the question why, a hundred years after Lorini's death, it would be necessary to pay homage to this man at all, let alone with a scientific colloquium, followed by a special publication? There are different ways of measuring someone's achievements, especially when they extend beyond local and regional horizons. Lorini can certainly be counted among the persons of national importance. He is one of the most prominent educators and authors in the field of pedagogy in Dalmatia and a top expert in marine fisheries in the period between the 19th and 20th centuries. Petar Lorini was born in Sali on the Dugi otok island, but his life and career path lead him to form connections with many Croatian and other towns and villages on the Adriatic coast from Trieste to Kotor, which is why he had such innate understanding of the very essence of the socio-economic system in this part of the Mediterranean. He performed his teaching vocation in an exemplary manner, capturing in its gravitational sphere two basic economic activities of the majority of the population on the Croatian coast and islands - agriculture and, in particular, fishing. As the first fisheries inspector for Dalmatia, Istria, Trieste and the Goričko Littoral with the Central Maritime Government in Trieste, he skillfully and systematically joined the strategic guidelines for fisheries development with their implementation, never letting his position of a high-ranking Austro-Hungarian official obscure his view of the "ordinary" and "common" man - fisherman and farmer. For his scientific and professional insights, he relied on relevant contemporary publications, especially the works published in Italian and French, but also on empirical knowledge - his own experiences as a boy, and then as an adult man, gained among Sali fishermen, and since 1897 in cooperation with fishermen from the entire eastern Adriatic which was then part of the Austro-Hungarian Empire.

Petar Lorini had his finger on the pulse of the Croatian people and their needs, devoting himself entirely to the common good wherever he was able

to make a palpable contribution, which was naturally predominantly in the field of education and fisheries, all the while disregarding opportunities for personal gain and turning a blind eye to interests of individuals and powerful lobbies. In this respect, he is still remains a role model for us. The Lorini and Basioli families from which he descended, just like some other Sali families (Armanini, Guerini, Petricioli, Piasevoli, etc.), originally came from Italy. However, they quickly assimilated with their Croatian neighbors, supplying them with many innovations in agriculture, fisheries and craft trades. In many other socio-economic areas, including culture and science, their contribution to Sali, Zadar and Croatia has been immeasurable.

Lorini served his homeland in many ways. He did not go around spouting empty rhetoric and opportunistically aimed maudlin platitudes – he took action. In his native Sali, shortly after his appointment as a school teacher, he introduced classes in the Croatian language in 1873. That is why the primary school in Sali was deservedly named after him on the occasion of the 100th anniversary of this event. In his hometown, Lorini devoted every moment, few of which were dedicated to leisure, to his profession, or rather, to his vocation. He educated all generations of the Sali people on everything from elementary literacy to the current social and economic situation at home and abroad. These efforts were appreciated by the people of Sali. His godson Šime Grandov wrote down that all his fellow citizens came to the Sali waterfront to see him off to Zadar, where he was transferred to teach at the Preparandija (Teachers' School) in Arbanasi.

Lorini's achievements are still relevant today, despite a vastly different landscape in terms of statehood, legislation and economy, as well as rapid advances in technology and the emergence of ecology. He emphasized the importance of scientific research about fisheries and the importance of teaching fishermen the insights gained in marine biology and ecology, the use of fishing techniques and tools, fish processing, organizing small fishermen and developing programs for financing fisheries and social welfare for elderly fishermen, the need to manage limited marine resources sustainably, which – given the lack of restraint of many stakeholders in marine fisheries – can be achieved by strict regulation of fishing activities through laws and regulations, and then closely monitor the implementation of these acts. His visionary ideas about the importance of aquaculture are especially valuable. A true beacon, Lorini paved the way for Croatian marine fisheries, pointing in the right direction and warning of perils. However, many of the issues Lorini warned about remain unresolved, what is more, many have only grown worse, especially with regard to the reckless exploitation of natural resources of the Adriatic Sea.

Since the matter of sustainable and smart management of natural resources is a universal priority, we considered it appropriate and necessary to commemorate Lorini's most important achievements as a reminder the past, a review of the present, and a view towards a potential future of the Croatian marine fisheries.

Recalling the past and providing expedient contemporary insight into Lorini's achievements greatly facilitate previous evaluations of his contributions in the field of pedagogy and in the field of marine fisheries. The first lexicographical record of Lorini appeared in the publication *Notable and Meritorious Croats 925 – 1925*. The mere fact that these few lines about Lorini were included here speaks volumes about the perception of this famous man from Sali in the period shortly after his death. This short text was written by Ante Cividini (1925, 164). Lorini's achievements in marine fisheries were immediately noticed. For instance, Lorini was referred to as the leading authority by the head teacher Vinko Belamarić, who himself published an instructive work in Šibenik in 1909: *Handbook for Fishermen, Admirer of Fisheries and Fishing Trade*.

A comprehensive biography with personal insights into the work of Petar Lorini and his reception among the people of Sali was provided by the Sali chronicler Šime Grandov, first in a manuscript that is now kept in the State Archives in Zadar (1950), and then in an article published in *Zadarska smotra* (1956). The same author also penned a short text about Lorini's patent - a seine net for catching small pelagic fish, colloquially called the Lorini net (1960). Nevenka Božanić-Bezić (1972) gave an overview of the first maritime fisheries course for school teachers, held by Lorini in 1897 in Komiža, which was then the hub of fishing activities in Croatia.

At the 100th anniversary of the introduction of the Croatian language in the Sali elementary school, the school was named Petar Lorini Elementary School, Lorini's bronze bust by Ante Orlić, a native of Sali, was unveiled in front of it, and several texts about Lorini were published. Among them, the articles by two men from Sali stand out – one is Josip Basioli (1973), perhaps the most direct heir of Lorini's legacy in the scientific circles, and the other is Ćiril Petešić (1973). Their texts, published successively in the journal *Morsko ribarstvo*, present comprehensive biographical reviews with an emphasis on Lorini's contributions to fisheries. J. Basioli also wrote papers in which he considered Lorini's efforts to prevent Italian fishermen from fishing in the immediate vicinity of the Croatian coast, which was the subject of negotiations between the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and the Kingdom of Italy. Lorini's opposition to the demands of Italian negotiators even put a brief stop to the negotiations. They were finally concluded by signing the

so-called Brijuni Fisheries Convention, which was less favorable than what Lorini had proposed (Basioli, 1973b; Basioli, 1973c). An excellent article on this topic was later written by S. Reiter (2015). Together with Š. Grandov, Č. Petešić authored Lorini's most comprehensive biography (1973a), and he also published several short texts about Lorini in four issues of *Školske novine* (1973b-e). Mate Zaninović provided a valuable and important addendum to these publications, emphasizing Lorini's pedagogical work (1979).

Perica Cetinić (1979), Šime Županović (1995, II) and Perica Cetinić and Alen Soldo (2000) wrote about Petar Lorini's contribution to the development of Croatian marine fisheries. These marine, i.e. fisheries biologists, and biotechnologists from the Institute of Oceanography and Fisheries (IOR) in Split are valued members of the team of top scientists at this institution that was founded in Split precisely at Lorini's incentive. Not only that: Š. Županović has disseminated the methods and experiences of Croatian fisheries biology around the world as an expert with the Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations. What he said about Lorini is revealing: "With the death of P. Lorini in July 1921, our fishery lost its father" (Županović, 1995, II, 26, note 46a). It should be noted that the IOR evolved into a sort of core that has either encouraged or helped to establish other Croatian scientific hubs dealing with fisheries, such as the Department of Marine Studies at the University of Split and the Institute for Marine and Coastal Research at the University of Dubrovnik, whose names and organizational structures had undergone several changes. Lorini's ideas also live on among the scientists from the Department of Ecology, Agronomy and Aquaculture at the University of Zadar, the Center for Marine Research at the Ruđer Bošković Institute in Rovinj, and the Department of Marine Biology at the Faculty of Natural Sciences of the University of Pula.

Local chronicler in Sali, Maurcij Petešić-Frka, wrote a summary of Petar Lorini's life on the occasion of the 100th anniversary of his death in Belgrade. The text by M. Petešić-Frka is available on the website of the Sali Municipality (2021).

Božidar Finka from Sali, member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, is to be credited for the reprint of Lorini's most important publication - the book *Fishing and Fishermen's Equipment on the Eastern Coast of the Adriatic Sea*, originally published in 1903. The reprint was arranged in 1995 to celebrate the 1000th anniversary of the first mention of fishing in the Zadar water area, more precisely in the Telašćica bay on Dugi otok and Molašćica on Molat. For that reprint B. Finka wrote an afterword, and then a commemorative text in *One Thousand Years Since the First Mention of Fisheries in Croatia//Proceedings*, published by the Croatian Academy of Sciences and

Arts in 1997. This reprint of Lorini's work is no longer available in bookstores or antique shops, which is evidence enough of the importance of this work and the desire to own it. The National and University Library in Zagreb has therefore made a significant contribution when it digitalized Lorini's original from 1903 as part of its *Digital NSK* program, and published it online, thus removing any limitations to its availability. Short encyclopedic entries about Lorini in the *Croatian Encyclopedia* and the *Croatian Technical Encyclopedia*, published by the Miroslav Krleža Institute of Lexicography in Zagreb, are also available online. The same publisher also published a more extensive online encyclopedic entry about Petar Lorini in the *Croatian Biographical Lexicon*, edited by Ćiril Petešić, Mate Zaninović and Editorial Board (2017-2021).

Every study of Lorini's work inevitably includes archival material stored in the Personal Fund of Peter Lorini, 1861-1950, which is located in the State Archives in Zadar (HR-DAZD-370). The use of this fund has been facilitated by an archival information application developed by Dubravka Kolić (2009) and made available on the website of the State Archives in Zadar. In addition to these archival materials, there are the files now kept in Sali by Dinko Basioli, a descendant of the Piasevoli family on his mother's side – the family that inherited all Lorini's movable and immovable property in Sali. Some of these items were photographed with the owner's permission and published in this book.

On the occasion of the 90th anniversary of the publication of Lorini's book *Fishing and Fishermen's Equipment on the Eastern Coast of the Adriatic Sea*, scientists researching Croatian marine fisheries gathered in Sali in 1994 for a conference entitled *Croatian Marine Fisheries – Current Situation and Proposed Improvement Measures*, in order to address the potentials as well as the problems of this important economic activity. No special publication was dedicated to the conclusions reached at this conference, although individual papers were published in various scientific periodicals.

Taking into account the entire scope of research undertaken by Lorini and the archival materials, a team of scientists prepared for publication a number of texts whose aim was to assess the efforts of this great man from the point of view of today's generation. With this publication, the University of Zadar, which is engaged in a systematic study of maritime cultural heritage, commemorates not only Lorini, but also all Croatian fishermen, all scientists researching fisheries, and all those who encourage, support and study this activity – or rather *genre de vie* – as a complex phenomenon that constitutes one of the key elements of the Croatian Mediterranean identity.

Editor
Josip Faričić

Archival sources for Petar Lorini

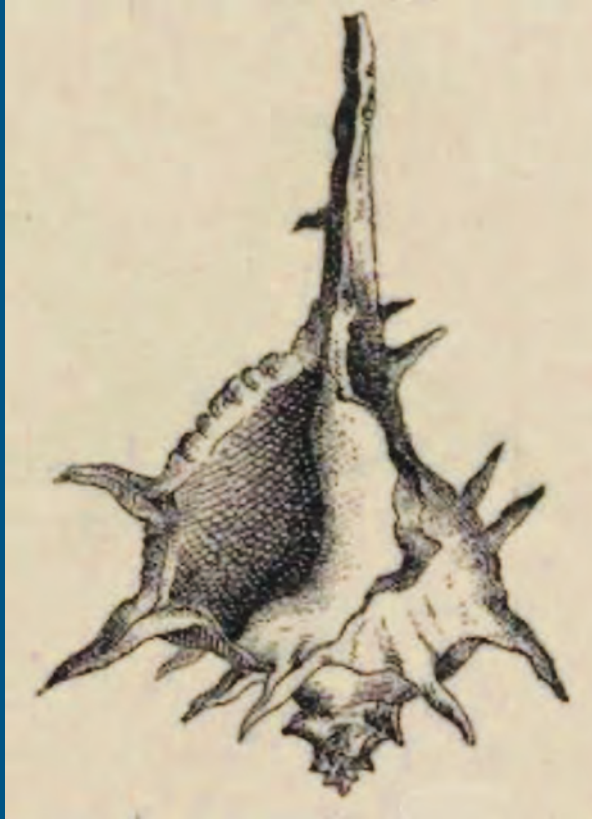
HR-DAZD-370 The State Archives in Zadar, Personal Fund of Petar Lorini, 1861 – 1950, Box 1, Sign. 1-88

Bibliography of works about Petar Lorini

- Basioli, J. (1973): Petar Lorini i Brionska konvencija o ribolovu, *Morsko ribarstvo*, 25 (2), 79-83.
- Basioli, J. (1973): Petar Lorini i njegovo djelo, *Morsko ribarstvo*, 25 (1), 1-3.
- Basioli, J. (1973): Ribari Italije na našem moru, *Pomorski zbornik*, 11, 121-145.
- Božanić-Bezić, N. (1972): Prvi tečaj pomorskog ribarstva za pučke učitelje, *Školski vjesnik*, 21 (2), 155-159.
- Cetinić, P. (1997): Doprinos Petra Lorinija razvoju hrvatskog morskog ribarstva, in: *Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata*, ed. Božidar Finka, Croatian Academy of Sciences and Arts, Committee for Commemoration of One Thousand Years Since the First Mention of Fisheries in Croatia and Institute of Oceanography and Fisheries in Split, Zagreb, 309-317.
- Cetinić, P., Soldo, A. (2000): Petar Lorini – utemeljitelj suvremenog ribarstva u istočnom Jadranu, *Annales – anali za istrske in mediteranske študije. Series historia naturalis*, 10 (19), 115-120.
- Cividini, A. (1925): Lorini, Petar, in: *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925. do 1925.*, ed. E. Laszowski, Publishing Committee for Notable and Meritorious Croats 925 – 1925, Zagreb, 164.
- Finka, B. (1997): Javno predstavljanje pretiska knjige Petar Lorini: Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora, in: *Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata*, ed. Božidar Finka, Croatian Academy of Sciences and Arts, Committee for Commemoration of One Thousand Years Since the First Mention of Fisheries in Croatia and Institute of Oceanography and Fisheries in Split, Zagreb, 345-348.
- Grandov, Š. (1960): Mriža Lorini – prilog historiji plivarice i historiografiji Petra Lorinija, *Morsko ribarstvo*, 12 (10), 158-159.
- Grandov, Š. (1956): Petar Lorini, *Zadarska revija*, 5 (1), 49-52.
- Kolić, D. (2009): *HR-DAZD-370 Petar Lorini, učitelj i stručnjak za ribarstvo, 1861. – 1950.*, Summary inventory, The State Archives in Zadar.
- Petešić, Č. (1973): Petar Lorini i ribarstvo, *Morsko ribarstvo*, 25 (3), 126-131.
- Petešić, Č. (1973): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (20), 15.
- Petešić, Č. (1973): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (21), 16.
- Petešić, Č. (1973): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (22), 16.
- Petešić, Č. (1973): Petar Lorini, *Školske novine*, 24 (23), 16.
- Reiter, S. (2015): Ribolovno razgraničenje između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevine Italije kroz prizmu Brijunske konvencije o ribolovu iz 1921. godine, *Works of the Croatian Academy's Institute for Historical Sciences in Zadar*, 57, 297-316.
- Zaninović, M. (1979): Petar Lorini (1850 – 1921), *Works of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zadar; Social Sciences Division*, 18 (8), 241-252.
- Županović, Š. (1995): *Hrvati i more – Od koga Hrvati naučiše ribarstvo i ribarsku terminologiju*, *Knjiga druga: Ribarstvo*, AGM and the association *Vila Velebita* – Split, Zagreb.

Velika kolajna dodijeljena Petru Loriniju na Gospodarsko-šumarskoj jubilarnoj izložbi u Zagrebu 1891. (Obiteljska zbirka D. Basioli, Sali)

Volak (Lorini, 1903., 148)